ОЛІМПІАДА З ІНФОРМАТИКИ У МІСТІ КИЄВІ У 2012–2013 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

Продовження, початок у №8 за 2013 рік, №1 за 2014 рік

Знов'як Юрій Володимирович,
інженер з програмного забезпечення Google New York Center,
Мисак Данило Петрович,
керівник гуртка СШ №52 м. Києва,
Рибак Олександр Владиславович,
аспірант Інституту математики НАН України,
Рудик Олександр Борисович,
кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри методики природничо-математичної освіти і технологій Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.

5. Вкладені множини (автор — Юрій Знов'як)

Динамічне програмування (неповне розв'язання)

Позначимо через $f(n,Q)$ кількість послідовностей вкладених множин $S_1 \supseteq S_2 \supseteq \ldots \supseteq S_n$, при яких:

- $S_0 \supseteq S_1$;
- $H(S_1) \bmod 41 = h_1$, $H(S_2) \bmod 4 = h_2$, ..., $H(S_n) \bmod 41 = h_n$;
- $S_n = Q$.

Інакше кажучи, $f(n,Q)$ — відповідь на задачу з умови при $n=N$ і заданої кінцевої підмножини ($S_n=Q$). При такому означенні $f(n,Q)$ шукану кількість можна подати сумою:

$$\sum_{Q \subseteq S_0} f(N,Q). \qquad (1)$$

Тут додавання здійснено за всіма Q, що є підмножинами S_0.

Розглянемо приклад №1 з умови: $N=3$, $M=5$, $h_1=7$, $h_2=3$, $h_3=3$. Згідно з умовою $S_0=\{a_1, a_2, ..., a_5\}$. Існує лише один набір вкладених підмножин, що задовольняє умові. А саме: $S_1=\{a_1, a_2, a_3\}$, $S_2=S_3=\{a_1, a_2\}$.

Маємо:

$f(1, \{a_1, a_2, a_3\})=1$, $f(1, Q)=0$ при $Q \neq \{a_1, a_2, a_3\}$,

$f(2, \{a_1, a_2\})=1$, $f(2, Q)=0$ при $Q \neq \{a_1, a_2\}$,

$f(3, \{a_1, a_2\})=1$, $f(3, Q)=0$ при $Q \neq \{a_1, a_2\}$.

Зауважимо: $f(1, Q)$ — це кількість послідовностей з одного елемента із заданим останнім елементом, що відповідає властивості $H(Q) \bmod 41 = h_1$.

Маємо:

$f(1, Q)=1$ при $H(Q) \bmod 41 = h_1$, (2)

$f(1, Q)=0$ при $H(Q) \bmod 41 \neq h_1$. (3)

Покажемо, як обчислити $f(n, Q)$ при $n>1$, якщо відомі $f(n-1, R)$ при всіх R S_0. Зауважимо: $f(n, Q)$ — це кількість різних послідовностей вкладених множин $S_1 \supseteq S_2 \supseteq \ldots \supseteq S_{n-1} \supseteq S_n$. Маємо рекурентне співвідношення:

$$f(n, S_n) = \sum_{S_n \subseteq S_{n-1} \subseteq S_0} f(n-1, S_{n-1}). \qquad (4)$$

Тут додавання здійснено за всіма S_{n-1}, що є підмножиною S_0 і містять S_n як підмножину.

Використавши початкові значення (2–3) і рекурентну формулу (4), можна знайти всі доданки відповіді — суми (1).

Розглянемо питання реалізації. Як подати $f(n,Q)$? Доволі очевидним рішенням буде подання $f(n, Q)$ масивом:

f: array[1..N, 0..2^M-1] of Int64; //FreePascal

int64 f[N] [2^M]; //C++

Перший індекс — n, другий індекс — $H(Q)$:

$f(n,Q)$ =f[n] [$H(Q)$].

На жаль, таке розв'язання використовує занадто багато пам'яті.

Динамічне програмування 2 (покращене неповне розв'язання)

Зауважимо: $f(n,Q)=0$ при всіх Q таких, що $H(Q) \bmod 41 \neq h_n$. Можна у 41 раз зменшити потребу щодо пам'яті:

f: array[1..N, 0.. 2^M div 41] of Int64; // FreePascal

int64 f[N] [$2^M/41$]; // C/C++

У цьому випадку величину $f(n,Q)$ зберігають не в $f[n][H(Q)]$, а в $f[n][H(Q) \text{ div } 41]$.

Динамічне програмування 3 (повне розв'язання)

Найтривалішим у поданому розв'язанні є обчислення згідно з рекурентною формулою (4) — необхідно швидко перелічити всі підмножини S_{n-1} заданої множини S_n. На щастя, це зробити дуже легко!

Спочатку вирішимо, як подаватимемо множини. Найзручнішим буде працювати з множинами як зі звичайними цілими числами (LongInt у FreePascal або int в C++). Біт 0 відповідатиме елементу a_1, біт 1 — елементу a_2 і т.д. Наприклад, множині $\{a_1, a_3\}$ відповідає число $H(\{a_1, a_3\})=101_2=5_{10}$. Тут H — функція з умови завдання.

Існує зв'язок між діями з множинами — аргументами функції H — і побітовими діями з величинами функції H (використано позначення C/C++):

$H(A \supseteq B)=H(A) | H(B)$;

$H(A \cap B)=H(A) \& H(B)$,

де:

| — операція побітового «або» (у FreePascal пишуть or);

& — операція побітового «і» (у FreePascal пишуть and);

Доведемо, що результатом $X\&(X-1)$ є відкидання наймолодшого одиничного біту числа. Подамо число X у двійковій системі числення:

$$X=(x_k x_{k-1}\ldots x_1 x_0)_2=x_0\cdot 2^0+x_1\cdot 2^1+\ldots+x_k\cdot 2^k.$$

Без обмеження загальності міркувань будемо вважати, що саме m наймолодших бітів X — нулі. Інакше кажучи, X ділиться без лишку на 2^m, але не ділиться на 2^{m+1}: $x_0=x_1=\ldots=x_{m-1}=0$, $x_m=1$.

Маємо:

$$X=(x_k x_{k-1}\ldots x_{m+1}10\ldots0)_2,$$
$$X-1=(x_k x_{k-1}\ldots x_{m+1}01\ldots1)_2.$$

Наймолодші $(m+1)$ біт чисел X і $X-1$ відрізняються, а решта бітів — однакові. Тому

$$X\&(X-1)=(x_k x_{k-1}\ldots x_{m+1}00\ldots0)_2,$$

що й потрібно було довести. Саме ця рівність лежить в основі переліку підмножин даної множини.

Нехай $Q=\{a_r, a_s, a_t, \ldots, a_u\}$, і R — непорожня підмножина Q.

Маємо:

$$H(Q)=2^r+2^s+2^t+\ldots+2^u;$$
$$H(\{a_r\})=(\mathbf{1}0\ldots0\,00\ldots000\ldots0\,00\ldots0)_2;$$
$$H(\{a_s\})=(00\ldots0\,\mathbf{1}0\ldots0\,00\ldots0\,00\ldots0)_2;$$
$$H(\{a_t\})=(00\ldots0\,00\ldots0\,\mathbf{1}0\ldots0\,00\ldots0)_2;$$
$$\ldots$$
$$H(\{a_u\})=(00\ldots0\,00\ldots0\,00\ldots0\,\mathbf{1}0\ldots0)_2;$$

$$H(Q)=(\mathbf{1}0\ldots0\,\mathbf{1}0\ldots0\,\mathbf{1}0\ldots0\,\mathbf{1}0\ldots0)_2;$$
$$H(R)=(\boldsymbol{x_1}0\ldots0\boldsymbol{x_2}0\ldots0\boldsymbol{x_3}0\ldots0\boldsymbol{x_m}0\ldots0)_2.$$

Як доведено, $H(R)\&(H(R)-1)$ відповідає тій множині R без її елемента з найменшим номером. А якій множині відповідає $H(Q)\&(H(R)-1)$? Це число відповідає тій підмножині Q, яка лексикографічно йде безпосередньо перед множиною R!

Розглянемо приклад. $Q=\{a_2, a_3, a_5, a_6\}$, $H(Q)=110110_2=54_{10}$.

$H(R)$	$H(R)-1$	$H(R-1)\,\&\,H(Q)$
000010	000001	000000
000100	000011	000010
000110	000101	000100
010000	001111	000110
010010	010001	010000
010100	010011	010010
010110	010101	010100
100000	011111	010110
100010	100001	100000
100100	100011	100010
100110	100101	100100
110000	101111	100110
110010	110001	110000
110100	110011	110010
110110	110101	110100

При m — множині, чиї підмножини ми перелічуємо, k — підмножині m, код програми мовою Pascal матиме такий вигляд:

```
k, m: LongInt;
...
k:=m;
while true do
begin
  ...
  if k=0 then break;
  k :=(k-1) AND m;
end;
```

або мовою C/C++:

```
for (int k=m; ; k= k - 1) &m) {
  ...
  if (k==0) break;
}
```

Використання такого підходу до перелічування підмножин виявляється достатньо для того, щоб розв'язати задачу за відведений час.

6. Портали (автор — Данило Мисак)

Формулювання задачі в термінах теорії графів. Задано незв'язний неорієнтований граф та вартість кожної його вершини. Необхідно зробити граф зв'язним, провівши ребра найменшої сумарної вартості за умови, що вартість нового ребра є сумою вартостей вершин, які це ребро сполучає.

Позначимо через c кількість компонент зв'язності графа. Зауважимо таке:

- немає сенсу сполучати ребром вершини з однієї компоненти зв'язності;
- немає сенсу проводити більше ніж одне ребро між вершинами, що належать певним двом різним компонентам зв'язності;
- якщо a — найменша вага вершини однієї компоненти зв'язності, а b — найменша вага вершини іншої компоненти зв'язності, то ребро найменшої ваги, що сполучить вершини цих компонент зв'язності, має вагу $a+b$.

Перетворимо наш граф: замість кожної компоненти зв'язності залишимо вершину найменшої ваги у цій компоненті. Задачу зведено до побудови дерева із найменшою сумою ваг ребер на залишених c вершинах.

Розглянемо довільне таке дерево і зафіксуємо його вершину М найменшої ваги (якщо таких вершин кілька, то довільну з них). Якщо дерево має ребро, що не виходить із цієї вершини, розглянемо вершини А та Б, які воно сполучає. Приберемо ребро. Дерево розпадеться на дві компоненти зв'язності, причому вершини А та Б належатимуть різним компонентам. Сполучимо тоді вершину М з тією з двох вершин А та Б, яка лежить в іншій, ніж М, компоненті зв'язності. Унаслідок цього, згідно з вибором вершини М, вага проведеного між компонентами зв'язності ребра не збільшилась, а з вершини М стало виходити на одне ребро більше. Отже, не збільшуючи сумарну вагу дерева, ми можемо змінити його так, щоб усі ребра дерева виходили з вершини М. Після цього як саме дерево, так, відповідно, і його вага відновлюються однозначно. Вага дерева дорівнює

$$(c-1)\cdot a_m+(a_1+a_2+\ldots+a_{m-1}+a_{m+1}+\ldots+a_c)=$$
$$=(c-2)\cdot a_m+(a_1+\ldots+a_c),$$

де $a_1, a_2, ..., a_c$ — ваги всіх c вершин дерева, $a_m = \min\{a_1, a_2, ..., a_c\}$ — вага вершини M.

Залишилося реалізувати пошук компонент зв'язності початкового графа та найменшої ваги вершини у кожній компоненті. Найпростіше зробити це з допомогою пошуку в глибину, якщо рекурсивна функція повертає найменшу знайдену на даний момент вагу в поточній компоненті зв'язності. Складність алгоритму складає $O(n+m)$.

Для розв'язання задачі можна застосувати й загальний підхід до побудови т. зв. мінімального кістякового дерева, причому як уже після заміни компонент зв'язності окремими вершинами, так і без цього. В останньому випадку треба присвоїти усім уже наявним у графі ребрам нульову вартість.

Найшвидші реалізації традиційних алгоритмів побудови мінімального кістякового дерева (наприклад, Крускала або Прима) також дають повний бал.

АВТОРСЬКІ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАВДАНЬ III ЕТАПУ

1. Поліклініка

```
/* GCC */
#include <stdio.h>
#define maxn 100000
int n, t1, t2, a[maxn], b[maxn], i, end,
          minMoment, minTime, ans;
int main()
{
  freopen("clinic.in", "r", stdin);
  freopen("clinic.out", "w", stdout);
  scanf("%d %d %d", &n, &t1, &t2);
  for (i = 0; i < n; i++)
    scanf("%d", &a[i]);
  for (i = 0; i < n; i++)
    scanf("%d", &b[i]);
  if (a[0] >= t1) // Якщо перший пацієнт
// прийшов у момент початку прийому
// або пізніше, Петрику достатньо прийти
// у момент початку прийому, щоб одразу
// потрапити до лікаря
    ans = t1;
  else
  {
    end = t1; // Час, коли лікар
// закінчить огляд останнього розглянутого
// пацієнта (початкове значення — момент
// початку прийому t1)
    minTime = -1; // Найменший час
// очікування, який Петрик може забезпечити
// на даний момент (початкове значення -1
// умовно позначає, що Петрик ще нічого
// не встиг собі забезпечити)
    for (i = 0; i < n; i++)
// Розглядаємо одне за одним усіх пацієнтів
    {
      if (minTime == -1 || end - a[i] < minTime)
// Якщо, прийшовши водночас
// із i-м пацієнтом, Петрик забезпечить
// менший час очікування, ніж міг
// забезпечити раніше
      {
        minTime = end - a[i];
// Запам'ятовуємо цей час очікування
        minMoment = a[i];
// А також запам'ятовуємо відповідний
// момент, коли має прийти Петрик
      }
      end += b[i];   // Час, коли
// лікар закінчить огляд пацієнта,
// якого зараз розглядаємо
      if (end >= t2) // Якщо після
// цього лікар уже не вестиме прийом,
// виходимо з циклу
        break;
      if (i == n - 1 || a[i + 1] >= end)
// Якщо ми щойно розглянули останнього
// пацієнта з черги або якщо наступний
// пацієнт прийде не раніше, ніж лікар
// закінчить огляд розглянутого, Петрик
// може прийти в момент закінчення огляду
// розглянутого пацієнта — тоді він одразу
// потрапить до лікаря
      {
        minMoment = end;
        break;
      }
    }
    ans = minMoment; // Як відповідь
// слід вивести відповідний момент часу
  }
  printf("%d\n", ans);
  return 0;
}
```

(Далі буде)

★ ★ ★

Підписано до друку 14.03.2014 р. Формат 60x84 1/8. Папір офсет. Друк офсет. Умовн. друк. арк. 5,88.
Умовн. фарбо-відб. 11,76. Обл.-вид. арк. 8,54. Видавець: ФО–П Жугастрова О.В. Зам. №14–71.
Віддруковано у друкарні видавництва «Фенікс». Свід. ДК 271 від 7.12.2000 р.
Адреса видавця: вул. Половецька, 12/42, к. 88, м. Київ, 04107, Україна.
E-mail: csf221@rambler.ru, www.csf.vashpartner.com.

Передплату на наш журнал можна оформити у будь-якому відділенні зв'язку. Наш індекс 74248